

Nr 160

Utlåtande i anledning av väckt motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo.

(1:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *Hagberg* väckt motion (I: 447) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ett belopp av 123 195 kronor av statens krigsförsäkringsnämnds överskottsmedel skall utgå såsom ersättning åt Aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet för de av bolaget gjorda utlägg till besättningen på det vid Hongkong 1941 sänkta motorfartyget Ningpo.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

Över motionen ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av *statskontoret* och *statens krigsförsäkringsnämnds likvidatorer*, vilka yttranden fogats till detta utlåtande (Bilagor A och B).

Från *Svenska sjöfolksförbundet* har till utskottet inkommit en den 2 oktober 1959 dagtecknad skrivelse, som här bifogas (Bilaga C).

Utskottet. Enligt träffad överenskommelse, som godkänts av 1958 års riksdag, har Japan till Sverige erlagt ett totalbelopp av 7 250 000 kronor såsom ersättning för folkrättsstridiga japanska åtgärder mot svenska intressen under andra världskriget. En för fördelning av dessa medel tillsatt särskild nämnd — japannämnden — har föreslagit, att till statens krigsförsäkringsnämnd utbetalas 1 237 160 kronor, utgörande viss del av den av nämnden yrkade ersättningen för värdet av motorfartyget Ningpos skrov.

Enligt beslut av innevarande års riksdag (statsutskottets utlåtande nr 76) må ett belopp av högst 3 000 000 kronor av de medel, som sålunda kunna komma att tilldelas krigsförsäkringsnämnden — i stället för att såsom tidigare beslutats disponeras för statsskuldsamortering — användas till ytterligare ersättningar åt de förutvarande ombordanställda m. fl. å Ningpo.

I motionen I: 447, till vilken riksdagen nu har att taga ställning, har yrkats, att till Ningpos förutvarande rederi, Aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet, måtte av krigsförsäkringsnämndens överskottsmedel utgå

ett belopp av 123 195 kronor, utgörande av rederiet begärd ersättning för tidigare lämnad gottgörelse till ifrågavarande besättningsmän och deras hemmavarande anhöriga. Som särskilt skäl härför har anförts att det huvudsakligen varit av Svenska ostasiatiska kompaniet anskaffat utredningsmaterial, som möjliggjort för krigsförsäkringsnämnden att framställa krav mot Japan om ersättning för Ningpos skrov. Riktigheten härav har be styrkts av krigsförsäkringsnämnden i dess i ärendet avgivna yttrande.

Såsom av statskontoret i ärendet upplysts har japannämnden tillställt sitt förslag till fördelning av det enligt överenskommelsen mellan Sverige och Japan erhållna beloppet dem, som ansökt om ersättning, således även Svenska ostasiatiska kompaniet. Det har emellertid konstaterats, att rederiet i anledning därav icke hos Kungl. Maj:t hemställt om ändring av detta förslag.

I ärendet är vidare upplyst, att Svenska ostasiatiska kompaniet av krigsförsäkringsnämnden erhållit ersättning med 11 000 kronor, utgörande rederiets direkta utlägg för anskaffande av ifrågavarande utredningsmaterial. Utskottet har ytterligare inhämtat, att till juris doktor N. Grenander, som även företrätt rederiet, den 25 september 1959 utbetalats ett arvode av 20 000 kronor inklusive ersättning för resor och andra kostnader för av denne för nämndens räkning utfört arbete i anledning av bevakningen av nämndens krav på ersättning för Ningpos skrov.

Det må vidare erinras om att rederiets krav på ersättning för förberörda utlägg å 123 195 kronor tidigare avvisats av japannämnden redan av det skälet, att beloppet erlagts frivilligt och alltså hade karaktär av gåva, vilket förhållande icke kunde för rederiet grunda rätt att av annan återkräva detta belopp.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit har utskottet vid sin bedömning av den föreliggande motionen med beaktande av rederiets behjärtansvärda och betydelsefulla insatser likväl funnit sig icke böra biträda motionen.

Utskottet hemställer,

att motionen I: 447 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 november 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Bilaga A

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 28 maj 1959 har statskontoret anbefallts att till riksdagens statsutskott inkomma med utlåtande över en inom första kammaren väckt motion (I:447) angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo. Med anledning härav får ämbetsverket anföra följande.

Statskontoret vill erinra, att den genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 maj 1958 tillsatta japannämnden den 12 mars 1959 avlämnade förslag till fördelning av japanska ersättningsmedel, att nämndens fördelningsförslag den 16 mars 1959 tillställdes dem som ansökt om ersättning, sålunda även aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet, att tillfälle beretts dem som hade något att erinra mot förslaget att inom en månad från sistnämnda dag till utrikesdepartementet inkomma med ansökan om ändring av detsamma samt att propositionen 1959:113 är given den 20 mars 1959. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, har någon ansökan om ändring av förslaget icke ingivits av bolaget. Genom beslut den 15 maj 1959 har Kungl. Maj:t fördelat de japanska ersättningsmedlen i enlighet med nämndens förslag.

Med hänsyn till att bolaget sålunda icke hos Kungl. Maj:t hemställt om ändring av nämndens förslag, synes det kunna göras gällande att bolaget icke bör beredas ersättning i den i motionen föreslagna ordningen. Därest det emellertid anses, att i ersättningsfrågan numera tillkommit nytt utredningsmaterial av sådan betydelse, att frågan ånyo bör behandlas i sak, synas de förnyade övervägandena lämpligen böra göras av Kungl. Maj:t.

Under återopande av det nu anförda får statskontoret föreslå, att föreliggande motion icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Vissa av statskontoret införskaffade handlingar bifogas.

Vid handläggningen av detta ärende har närvarit statskommissarien Lindblad.

Stockholm den 9 september 1959.

Ivar Löfqvist

Tord Elfner

Föredragande

/ *Brita Olsson*

Kungl. Utrikesdepartementet
Rättsavdelningen

Till Förste byråsekreteraren T. E. Elfner, Statskontoret.

Åberopande Edert telefonsamtal ber jag härmed få översända avskrift av utrikesdepartementets skrivelse den 16 mars 1959 till aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet, Göteborg, ävensom tre vid skrivelsen fogade bilagor angående bolagets anspråk på utdelning ur japanska ersättningsmedel.

Stockholm den 9 september 1959.

Enligt uppdrag:

Hans Björk

Sekreterare

Kungl. Utrikesdepartementet

Till aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet, Göteborg 1.

Härmed har jag äran meddela, att nämnden för fördelning av japanska medel med skrivelse till Konungen den 12 mars 1959 avlämnat förslag till fördelning av det enligt överenskommelsen den 20 september 1957 mellan Sverige och Japan erhållna beloppet. Nämndens skrivelse jämte dess förslag såvitt avser Eder bifogas härjämte.

Därest Ni skulle hava något att erinra mot förslaget, äger Ni att inom en månad från denna dag till utrikesdepartementet, adress Stockholm 16, ingiva till Konungen ställd ansökan om ändring av förslaget.

Stockholm den 16 mars 1959.

Enligt uppdrag:

L. Kellberg

tj. Chef för juridiska byrån

Till Konungen.

Enligt överenskommelse den 20 september 1957 mellan Sverige och Japan angående reglering av vissa svenska fordringsanspråk, vilken överenskommelse trätt i kraft den 2 maj 1958, har den japanska regeringen till den svenska regeringen erlagt ett belopp av 7 250 000 kronor utgörande ersättning för skada och lidanden, vilka åsamkats svenska fysiska och juridiska personer under andra världskriget av japanska regeringens organ och för vilka skador och lidanden Japans regering ansetts ansvarig enligt folkrätten.

Genom beslut den 30 maj 1958 har Kungl. Maj:t tillsatt en nämnd med uppdrag att under beaktande av de riktlinjer, som angivits i Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 24 januari 1958, nr 43, angående godkännande av sagda överenskommelse, utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till fördelning av nämnda belopp ävensom vidtagna de ytterligare åtgärder, vilka kunde bliva erforderliga för genomförande av överenskommelsen.

I samma beslut förordnades till ledamöter av nämnden undertecknade Santesson, tillika ordförande, Almqvist, Hartvig och Lindahl. Jämlikt därtill erhållet bemyndigande förordnade ministern för utrikes ärendena till sekreterare hos nämnden undertecknad Björk.

Nämnden, som antagit namnet nämnden för fördelning av japanska medel, får härmed i underdånighet avlämna förslag till fördelning av ifrågasvarande medel. Beträffande det av nämnden granskade materialet och grunderna för förslaget vill nämnden anföra följande.

Genom meddelande i mars 1949, vilket kungjordes i tidningarna, anmodade flykttkapitalbyrån svenska medborgare och svenska juridiska personer, vilka hade fordringar på någon i Japan, att före den 31 mars 1949 insända anmälan därom till flykttkapitalbyrån. Med anledning av detta meddelande inkommo ett stort antal anmälningar,

Det inkomna materialet överlämnades för granskning till en för ändamålet tillkallad utredningsman, dåvarande lagmannen A. T. Salén.

Sedan det visat sig att åtskilliga personer, som enligt valutadeklarationer per den 31 december 1943 och den 31 december 1944 då ägde fordringar på japanska staten eller någon i Japan, icke inkommit med anmälan, anmodade valutakontoret genom cirkulärskrivelse i februari 1952 dessa personer att, i den mån fordringarna alltjämt funnes kvar och önskades beaktade, göra anmälan därom hos valutakontoret. I anledning härav inflöto ytterligare anmälningar, vilka likaledes för granskning överlämnades till Salén.

I skrivelse till ministern för utrikes ärendena den 19 juni 1952 avlämnade Salén slutredogörelse för sitt uppdrag innefattande en sammanställning utvisande resultatet av den verkställda granskningen. Med skrivelse den 23 september 1953 anmälde Salén vissa ändringar i sammanställningen, vilka borde företagas till följd av senare inkomna anmälningar och upplysningar.

Även efter det Salén slutfört sitt uppdrag, inkommo till utrikesdepartementet en del anmälningar om skador förorsakade av japanska staten eller andra japanska rättssubjekt.

De av de sålunda till flyktkapitalbyrån, valutakontoret och utrikesdepartementet inkomna anmälningarna, vilka icke avsett kommersiella eller finansiella fordringar eller anspråk, som redan reglerats, hava jämte till dem hörande handlingar överlämnats till nämnden.

Med anledning av att så lång tid förflutit efter kungörelseförfarandet i februari 1952 anmodade nämnden i meddelande den 7 juni 1958, vilket meddelande offentliggjordes i tidningarna, svenska fysiska och juridiska personer, vilka hade anspråk av den i överenskommelsen avsedda arten, att sist den 30 augusti 1958 insända anmälan därom till nämnden. I meddelandet föreskrevs, att därest anspråket tidigare anmälts, ny anmälan icke erfordrades. Efter det meddelandet kungjorts, inkommo endast sju nya anmälningar.

Hela antalet till nämnden överlämnade eller inkomna anmälningar av nu angiven natur utgör 45.

Utöver anmälningarna och därtill hörande handlingar har nämnden haft till sitt förfogande åtskilliga av utrikesdepartementets dossierer berörande Sveriges förhållande till Japan, liksom ock en del hos flyktkapitalbyrån upprättade akter.

Salén hade i de av honom prövade ärendena sökt på olika sätt fullständiga utredningen. Såsom han framhållit var dock denna i åtskilliga ärenden trots de vidtagna åtgärderna mycket knapphändig. Detsamma gäller en del av de ärenden, som inkommit efter Saléns granskning. Vid de förhandlingar, som ledde till överenskommelsen, erhöles från japanska vederbörande vissa upplysningar, under det att i andra fall utredning ej kunde vinnas från japansk sida. Nämnden har därför sökt att genom brev eller telefon inhämta ytterligare uppgifter. I alla fall, där ej rättsägarens anspråk tillstyrkts av nämnden eller det ej varit uppenbart, att ersättning icke kunde komma i fråga, har tillfälle beretts sökanden att yttra sig. I fem ärenden hava sökandena inför nämnden muntligen utvecklat sin talan.

Trots de åtgärder, som sålunda vidtagits för att fullständiga utredningen, är denna i åtskilliga ärenden mindre tillfredsställande. När de lämnade uppgifterna verkat trovärdiga och ytterligare utredning varit utesluten eller syntts alltför betungande, hava emellertid uppgifterna godtagits.

Såsom ovan erinrats skall enligt överenskommelsen det av den japanska regeringen erlagda heloppet utgöra ersättning för skada och lidanden, vilka

åsankats svenska fysiska och juridiska personer under andra världskriget av japanska regeringens organ och för vilka skador och lidanden Japans regering ansetts ansvarig enligt folkrätten. Med svenska fysiska och juridiska personer avses i överenskommelsen sådana vilka voro av svensk nationalitet, liksom även juridiska personer med svensk karaktär, såväl vid tidpunkten för de ifrågavarande japanska åtgärderna som vid tidpunkten för överenskommelsens undertecknande. Visserligen är fördelningen av de medel, som nu stå till förfogande, en uteslutande svensk angelägenhet, men det ligger i sakens natur, att medlen icke kunna användas för tillgodoseende av krav, som ligga utom överenskommelsens ram.

Med hänsyn till den i överenskommelsen givna begränsningen av de skador och lidanden, som skola ersättas, har nämnden kunnat föreslå ersättning endast då den åtgärd, som förorsakat skada eller lidande, vidtagits av japansk myndighet eller japansk militär och skadan eller lidandet kan läggas japanska regeringen till last enligt folkrätten. Skador eller lidanden, som uppkommit genom rena krigshandlingar, kunna sålunda icke, vare sig handlingarna företagits av japaner eller andra, föranleda ersättning. Ej heller kan ersättning utgå, då den skadevällande åtgärden företagits av japanskt organ, men åtgärden icke kan betecknas såsom folkrättsstridig. Vad angår plundring och övergrepp å person, som av andra än japaner förövats inom område för japansk ockupation, kan visserligen i en del fall göras gällande, att de japanska myndigheterna eftersatt sin skyldighet att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, men härav följer icke att japanska regeringen är enligt folkrätten ansvarig för handlingarna. Tydligt är emellertid, att kraven på bevisning för att förekomma övergrepp inom det ockuperade området förövats av japanska myndigheter eller japanska soldater icke kunnat ställas högt.

Av den i överenskommelsen givna bestämmelsen av vilka fysiska personer, som skola anses såsom svenska, följer att ersättning icke kunnat tillstyrkas åt personer, som vid tiden för den ifrågavarande japanska åtgärden saknade svenskt medborgarskap.

Vid beräkning av ersättning för egendom, som träffats av japanska åtgärder och därigenom definitivt frånhänts ägaren, har nämnden sökt fastställa egendomens värde vid tiden för åtgärdens företagande. Vad angår skadegörelse å egendom, som återställt till ägaren, har skadan uppskattats med hänsyn till reparationskostnaden vid den tid, då egendomen återställdes. I en del fall har det blivit nödvändigt att godtaga en skälighetsuppskattning.

I de fall då värdet av egendom angivits i främmande valuta, har kursen vid tiden för tvångsåtgärden tillämpats. Därest dagskursen är för rättsägaren förmånligare, har han dock ansetts böra äga tillgodoräkna sig denna kurs. Har rättsägaren fordrat ersättning efter viss kurs och denna icke är högre än den högsta av nyss angivna kurser, har den av honom angivna kursen godtagits.

Såsom tillämpats vid fördelningen av andra liknande ersättningar har, då gottgörelse tillagts rättsägare för värdet av egendom, som drabbats av tvångsåtgärd, ersättning icke ansetts böra utgå för ränta eller utebliven vinst för tiden efter tvångsåtgärden.

De av nämnden godkända ersättningsbeloppen uppgå till sammanlagt 11 901 791 kronor. Enligt meddelande från statskontoret utgjorde det av den japanska regeringen erlagda beloppet den 1 mars 1959 — med tillägg av ränta men med avdrag av utbetalade kostnader för nämndens verksam-

het — 7 463 957 kronor 64 öre. Härtill kommer ränta för tiden intill den dag, då medlen kunna antagas bliva erforderliga för utbetalning, vilken ränta kan beräknas till omkring 50 000 kronor. Det disponibla beloppet kommer således att uppgå till omkring 7 514 000 kronor. Ur denna summa skola återstående kostnader för nämndens verksamhet bestridas, varjämte ett mindre belopp synes böra reserveras för mötande av krav, som framtiden möjligen komma att anmälas. Med hänsyn till det anförda anser sig nämnden böra föreslå, att till rättsägarna utbetalas 62,8 % av de godkända ersättningsbeloppen, eller tillhoppa 7 474 325 kronor. För nyssnämnda ändamål skulle då återstå omkring 40 000 kronor.

Det framlagda förslaget utvisar resultatet av nämndens prövning och anger de belopp, som föreslås till utbetalning. I de fall, då nämnden funnit det framställda kravet vara av den art, att ersättning bör utgå, och ansett det fordrade beloppet styrkt, har någon särskild motivering här för icke lämnats. I övriga fall har i regel grunden för nämndens ståndpunkt kort angivits i förslaget. Beträffande sex av de större anspråken, vilka i förslaget upptagits under nummer 28, 35, 36, 37, 38 och 41, får nämnden hänvisa till särskilda bilagor (Bil. 1—5).

Nu ifrågavarande utbetalningar torde böra verkställas av statskontoret ur de medel, som hos statskontoret finnas redovisade under diversemedelstiteln »Reglering av vissa svenska fordringsanspråk mot Japan».

De enskilda rättsägare, till vilka enligt förslaget ersättning skall utgå, hava var för sig avgivit skriftlig förbindelse att — under förutsättningar som nu äro för handen — icke vidare göra några anspråk gällande mot japanska regeringen eller mot någon japansk fysisk eller juridisk person på grundval av de japanska tvångsåtgärder, som avses i överenskommelsen, samt att ersätta svenska staten, därest denna till följd av att rättsägaren åsidosätter nyssnämnda förbindelse, skulle anse sig nödsakad att på grund av överenskommelsen utbetala kompensation i någon form till japanska regeringen.

Stockholm den 12 mars 1959.

Underdånigst

Per Santesson

K. F. Almqvist

Ake Hartvig

Helge Lindahl

Hans Björk

Förslag till fördelning av japanska medel.

Nr	Rättsägare	Anspråkets art och anmält belopp	Godkänt belopp Kr.	Föreslagen utdelning Kr.	Anmärkingar
36	Aktiebolaget Svenska Ostasiatiska Kompaniet, Postbox 124, Göteborg	Utbetalningar till anhöriga till anställda å motorfartyget Ningpo kr. 123 195	—	—	Se bilaga 3

Bilaga 3

Nr 37 Svenska sjöfolksförbundet, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska stewardföreningen samt nr 36 Aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet.

Motorfartyget Ningpo, som tillhörde bolaget, befann sig i början av december 1941 utanför Hongkong, dit fartyget, som skadats vid en minsprängning i Singapores hamn, bogserats för reparation. Under den resa då skadan timade var fartyget befraktat av statens reservförrådsnämnd. På order av brittiska myndigheter i Hongkong, vilka befarade att fartyget skulle falla i japanernas händer, blev detta den 11 december 1941 sänkt genom befälhavarens försorg. Fartyget, som efter sänkningen stod delvis över vatten, sköts påföljande dag i brand med artillerield från brittiska batterier.

Besättningen å Ningpo — till vilken i det följande räknas även befälhavaren — bestod av 30 man. Av dessa var en dansk medborgare, under det att de övriga voro svenska medborgare. Besättningen, som lämnade fartyget den 11 december 1941, avmönstrades i Hongkong den 15 i samma månad. Sedan japanerna i slutet av december 1941 erövat Hongkong, kvarblev besättningen i staden omkring fem månader. Härunder dödades tre man av kinesiska plundrare. I maj 1942 överfördes den återstående delen av besättningen till Shanghai, som likaledes hölls besatt av japanerna. I nämnda stad avledo tre man på grund av sjukdomar. Först hösten 1945 efter krigstillståndets upphörande kunde den återstående besättningen hemsändas. Befälhavaren avreste till Sverige den 12 oktober. Tjugotvå medlemmar av besättningen lämnade Shanghai den 23 november och anlade till hemlandet i början av år 1946. En man, som på grund av sjukdom nödgats kvarstanna i Shanghai, återkom till Sverige först senare. Under uppehållet i Shanghai kunde arbetsanställning icke beredas besättningen, och den nödgades leva under förhållanden, som medförde fysiska och psykiska lidanden.

Jämlikt sjömanslagen och gällande kollektivavtal utbetalade rederiet hyra till besättningen under sex månader efter tjänsteavtalens upphörande ävensom under hemresan. Dessutom erlade rederiet efter behovsprövning sammanlagt 123 195 kronor till hemmavarande anhöriga till vissa medlemmar av besättningen. Av statsmedel utbetalades till besättningen sammanlagt 292 618 kronor 63 öre för underhåll, sjukvård, kläder och resor m. m. under tiden från Ningpos förolyckande till återkomsten till Sverige.

I proposition till riksdagen den 22 februari 1952, nr 86, föreslog Kungl. Maj:t anvisande av ett reservationsanslag av 370 000 kronor att användas till ersättningar åt besättningen å Ningpo och åt efterlevande till en avliden medlem av besättningen. I propositionen framhöll föredragande departementschefen bland annat, att krav om ersättning icke syntes kunna riktas mot japanska staten, eftersom de japanska myndigheterna i Shanghai ej hindrat besättningens hemsändande. Han uttalade vidare, att han icke funnit det lämpligt att anse den föreslagna ersättningen såsom en gottgörelse för mistade avlöningsförmåner, utan förordade, att den utformades såsom en gottgörelse för det lidande och den psykiska skada, som åsamkats genom det nödtvungna uppehållet i Shanghai. Sedan propositionen

nen bifallits av riksdagen, utbetalades till envar av 11 medlemmar av besättningen och till änkan efter en avliden medlem 19 000 kronor samt till envar av 13 medlemmar 10 000 kronor, eller sålunda tillhopa 358 000 kronor.

Svenska sjöfolksförbundet, Svenska maskinförbundet och Svenska stewardföreningen — i det följande benämnda förbunden — hava såsom företrädare för medlemmar av besättningen eller deras dödsbon yrkat, att gottgörelse måtte tillerkännas de medlemmar av besättningen å Ningpo, som överfördes till Shanghai, för skador och lidanden med den hyra, jämte krigsrisktillägg och semesterersättning, som skulle hava tillkommit dem under tiden för uppehållet i nämnda stad. Gottgörelsen har av förbunden i en av dem åberopad uppställning beräknats för varje man från och med den 12 juni 1942 och såsom slutdag har angivits för de tre män, som omkommo i Shanghai, dödsdagen, för befälhavaren den 11 oktober 1945 och för de övriga den 21 november samma år. De sålunda beräknade beloppen utgöra tillhopa 1 052 748 kronor 68 öre. Med förmålan att bolaget till 21 medlemmar av besättningen utbetalat vissa belopp, tillhopa 521 kronor 65 öre, avseende hyra för tiden den 12—den 15 juni 1942, hava förbunden nedsatt de för dessa besättningsmän i uppställningen angivna ersättningarna med sagda belopp.

Till stöd för nämnda yrkande hava förbunden anfört i huvudsak följande: De förluster, som åsamkats besättningen, hade förorsakats av den japanska regeringen eller dess organ och under sådana förhållanden, att den japanska regeringen vore ansvarig för förlusterna enligt folkrätten. Den japanska regeringen hade sålunda genom att avslå ett flertal förslag från svenska myndigheter om besättningens hemsändande hindrat denna att återvända till Sverige. Även om den japanska regeringen icke skulle anses hava direkt hindrat besättningens hemsändande, hade den dock förfarit folkrättsstridigt genom att icke aktivt främja besättningens hemfärd. Enligt den mellan Sverige och Japan gällande handels- och sjöfarts-traktaten den 19 maj 1911 måste nämligen den japanska regeringen anses hava varit skyldig att underlätta besättningens utresa från det av Japan förvaltade området. Den japanska regeringen hade även hindrat besättningen att begiva sig till annat land för att där taga hyra. Härigenom och genom att föreskriva, att besättningen skulle uppehålla sig på viss ort, hade den japanska regeringen helt berövat besättningen möjlighet att skaffa sig den utkomst, som eljest stått öppen. Besättningen hade tvingats att leva under interneringsliknande förhållanden. Den hade på olika sätt trakterats av japanska myndigheter eller japanska soldater och hade lidit av svält och sjukdomar. Grunden till besättningens kvarhållande och den behandling besättningen fått utstå hade varit, att japanerna velat hindra att neutrala sjömän erhöles arbete och därigenom understödde Japans fiender, samt att japanerna ansett, att besättningen vid sänkningen av sitt fartyg handlat i samförstånd med engelsmännen. Besättningen hade betraktas såsom »neutrala fiender». Med hänsyn till nu anförda och övriga omständigheter finge det anses utrett, att den japanska regeringen i sitt förhållande till besättningen handlat i strid med folkrätten. Visserligen kunde det icke styrkas, att besättningen, därest den fått lämna Shanghai, skulle hava haft de inkomster, för vilka nu fordrades ersättning, men det vore uppenbart, att dylika inkomster varit att påräkna. Vad anginge krigsriskersättningen borde beaktas, att vistelsen i Shanghai hade varit förenad med större risker än sjötjänst under kriget. För de psykiska

lidanden, som tillfogats besättningen, hade denna erhållit viss ersättning enligt 1952 års proposition. Denna ersättning hade icke varit tillräcklig, och utbetalandet därav kunde i allt fall icke medföra inskränkning i det nu framställda kravet på ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Bolaget har fordrat ersättning för ovannämnda av bolaget gjorda utlägg, tillhoppa 123 195 kronor. Till grund för kravet har anförts, att bolaget vid utgivandet av beloppen fullgjort vad som rätteligen bort åvila det allmänna och därvid inträtt i mottagarnas rätt, samt att, även om bolaget icke i förhållande till vare sig svenska eller japanska staten ägde någon laglig rätt till ersättning för utlägg, starka skälighetssynpunkter talade för att bolaget erhöle dylik ersättning.

Den förebragta utredningen ger icke vid handen, att den japanska regeringen eller organ, för vilka denna regering varit ansvarig, kvarhållit Ningpos besättning i Shanghai under förhållanden, som varit att likställa med internering, eller att den japanska regeringen eller dess organ eljest i strid med folkrätten hindrat besättningen att lämna nämnda stad. Fastmera får anses framgå, att besättningens kvarstannande därstädes berott av kriget och omständigheter, som legal utom den japanska regeringens kontroll.

Av den återopade handels- och sjöfartstraktaten mellan Sverige och Japan kan icke anses följa, att den japanska regeringen varit pliktig att aktivt medverka till besättningens hemsändande.

De fysiska och psykiska lidanden, som besättningen nödgats utstå i Shanghai, kunna icke för den japanska regeringen medföra ersättnings-skyldighet enligt folkrätten.

På grund av vad sålunda anförts — och då såsom i den allmänna motiveringen framhållits nu ifrågavarande medel skola utgöra ersättning allenast för skador och lidanden, för vilka den japanska regeringen ansetts ansvarig enligt folkrätten — finner nämnden, att ersättning ur dessa medel icke kan tillerkännas besättningen.

Med den ståndpunkt nämnden sålunda intagit saknar nämnden anledning att ingå på frågan huruvida den omständigheten, att en besättningsman vid tiden för uppehållet i Shanghai icke var svensk medborgare, bör hindra, att ersättning tillägges honom.

Att bolaget frivilligt erlagt vissa belopp till hemmavarande anhöriga till medlemmar av besättningen kan icke för bolaget grunda rätt att av annan återkräva dessa belopp. Redan av detta skäl kan ersättning för utbetalningarna icke tillerkännas bolaget.

Bilaga B

Till Riksdagens Statsutskott.

Genom Kungl. handelsdepartementets skrivelse den 28 maj 1959 ha statens krigsförsäkringsnämnds likvidatorer anbefallts att till riksdagens statsutskott inkomma med utlåtande över motion I: 447/1959 angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo. Med anledning härav få likvidatorerna anföra följande.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 113/1959 framställde krigsförsäkringsnämnden vid förhandlingarna med Japan krav på ersättning med 1 970 000 kronor för det värde det av krigsförsäkringsnämnden ägda motorfartyget Ningpos vrak hade, då japanerna satte sig i besittning av fartyget. Kravet torde i princip ha godkänts av japanska regeringen.

Vid japannämndens fördelning av det erhållna globalbeloppet erhöll krigsförsäkringsnämnden 62,8 % av det godkända ersättningsbeloppet eller 1 237 160 kronor. Krigsförsäkringsnämndens bevakningskostnader beräknas belöpa sig till i runt tal 31 000 kronor, varav 11 000 kronor till rederiet för dess direkta utgifter för anskaffande av utredningsmaterial. Nettoersättningen för krigsförsäkringsnämndens del beräknas sålunda till 1 206 160 kronor.

Likvidatorerna vitsorda, att det var rederiet, som lyckades införskaffa upplysningar om att japanerna bärgat och iståndsatt Ningpo samt därefter anskaffade och tillhandahöll krigsförsäkringsnämnden dels rapport från en sakkunnig person, som hade haft tillfälle att besiktiga fartyget i Hongkong omedelbart efter bärgningen, dels av sakkunniga upprättade värderingsinstrument för fartyget. Det var dessa upplysningar, som möjliggjorde för krigsförsäkringsnämnden att framställa kravet mot Japan. Den utredning rederiet tillhandahöll har enligt vad utrikesdepartementets rättsavdelning uppgivit varit av väsentlig betydelse för bevakningens framgångsrika genomförande.

Rederiet har visserligen enligt ovan erhållit betalt för sina direkta utlägg för utredningens anskaffande. Med hänsyn till att det väsentligen varit genom rederiets åtgärder, som krigsförsäkringsnämnden kunnat erhålla ersättning från Japan, finna likvidatorerna emellertid skälighetssynpunkter tala för att rederiet därutöver — med anledning av den till Ningpo-besättningens familjer utbetalade ersättningen — erhåller andel av det krigsförsäkringsnämnden tillerkända beloppet.

Stockholm den 30 september 1959.

Statens Krigsförsäkringsnämnd
Likvidatorerna.

Karl Levinson
f.d. landshövding

Nils Rogberg
assuransdirektör

Bilaga C

Till Riksdagens Statsutskott

Svenska sjöfolksförbundet har tagit del av motionen nr I: 447/1959 angående beredande av ersättning till Aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet såsom tidigare ägare till motorfartyget Ningpo. Förbundet har också beretts tillfälle taga del av en den 18 april 1959 av juris doktorn Nils Grenander upprättad promemoria i hithörande frågor.

Under åren 1951—1959 har förbundet haft tillfälle att på nära håll följa utvecklingen av Ningpoärendet och kan till alla delar vitsorda riktigheten utav de uppgifter, som lämnas i motionen och promemorian. Det är även förbundets uppfattning, att rederiets medverkan i Ningpo-ärendet i väsentlig mån bidragit till att statsverket från de japanska myndigheterna erhållit ersättning för Ningpos skrov med ca 1 230 000 kronor.

Svenska sjöfolksförbundet får i anledning härav tillstyrka bifall till det i motionen framställda yrkandet.

Göteborg den 2 oktober 1959.

Svenska sjöfolksförbundet.

Johan S. Thore